

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 3. Utrùm possibile sit Deum comprehendi an aliquo intellectu creato.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83594](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83594)

ARTICULUS III.

Utrum possibile sit Deum comprehendere ab aliquo intellectu creato.

oportet, hoc est, quantum facies illa visibilis est. Cyrillus igitur Angelis, & hominibus beatis solam denegat visionem Dei, quæ sit adæquata ejus cognoscibilitati; & textum illum Scripturæ, *Deum nemo vidit unquam*, intelligit, non de qualibet visione Dei intuitiva, sed de perfecta comprehensiva. Quod amplius patet ex eo, quod adhibet illum, ad probandum, non posse Deum satis dignè laudari à creatura.

R. ad 4. Hieronymum interprete Augustino, epist. 111. ad Fortunatianum, velle tantum verbis citatis Deum oculis corporeis videri non posse juxta naturæ suæ proprietatem, in qua tunc mente videtur, quantum in hac mortali vita videri potest, quando creditur invisibilis esse oculis corporis. *Ne quisquam*, inquit Augustinus, *ista minus intuens, minusque discernens, visibilem (oculis corporeis) Deum vel Angelis, vel hominibus, cum aequales Angelis facti fuerimus, sive nunc esse, sive futurum esse crederet, evidenter, quid sentiret, expressit, dicens: Quod faciem Dei juxta naturæ suæ proprietatem nulla videat creatura, & tunc mente cernatur, quando invisibilis creditur. Unde sufficienter significavit, quando visus est ab hominibus per oculos corporis, tanquam ipse corporeus, non cum secundum naturæ suæ proprietatem visus esset, in qua tunc mente cernitur, quando invisibilis creditur. Quibus invisibilis: nisi aspectibus corporalibus, etiam celestibus, sicut supra de Angelis, & Potestatibus, & Dominationibus dixit, quanto magis terrestribus?* Quod autem Hieronymus senserit Deum oculis corporis, non mentis, invisibilem esse, probat Augustinus ex alio ejusdem Hieronymi loco. Nam sic prosequitur: *Unde alio loco evidentius dicit (Hieronymus) non solum Patris divinitatem, sed nec Filii quidem & Spiritus sancti, quæ una in Trinitate natura est, posse oculos carnis aspicere, sed oculos mentis, de quibus ipse Salvator ait: Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Præterea, idem Hieronymus in Commentario illo, qui nobis obijcit, expressè docet, homines beatos clarè & intuitivè viros esse Deum in cælo. *Nunc, inquit, in speculo videmus, & in enigmate, tunc autem facie ad faciem, quando de hominibus in Angelos profecerimus, & poterimus cum Apostolo dicere: Nos autem omnes revelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini Spiritu.* Quibus verbis, ut notat Augustinus epist. citata, Hieronymus, secundum apertissimam Domini sententiam, etiam ipse sentit, tunc nos viros faciem Dei, cum in Angelos profecerimus, id est, æquales Angelis facti fuerimus. Quamvis autem Apostolico testimonio, quod allegat, satis appareat, non exterioris, utor verbis Augustini, sed interioris hominis faciem intelligendam, cum videbimus facie ad faciem: de facie quippe cordis loquebatur Apostolus, cum diceret: *Nos autem revelata facie gloriam Domini speculantes, &c.* Ne tamen videatur (Hieronymum dico) loqui de visione corporea, addit hæc verba: *Licet faciem Dei juxta naturæ suæ proprietatem nulla videat creatura, ut ex Augustino jam ostendimus.*

R. ad 5. Videri nobis, quod Theodoretus vix ac ne vix quidem excusari possit ab illo errore, quem jure merito Suares intollerabilem nominat, scilicet quod nec homines, nec Angeli beati clarè & intuitivè viros sint Deum, ut in se est: nisi tamen dicatur, omnis visionis nomine intellexisse, non qualemcumque cognitionem, etiam claram & intuitivam, sed solam intuitivam cognitionem objecti, ejus cognoscibilitati adæquatam. Quo sanè sensu natura divina invisibilis est cuilibet naturæ creatæ, proindeque non solum homini, sed etiam Angelo. Quo sensu argumentum ejus in objectione relatum, valet. Quia Angeli poterant perfectè & adæquatè cognoscere humanitatem Verbi incarnati, & nunquam poterunt perfectè & adæquatè cognoscere ejus divinitatem.

R. ad 6. Gregor. Nyssenum in conciliandis illis textibus laborare; vel quia intendit illos conciliare in homine viatore; vel quia supponit, nomine visionis, intelligendam esse perfectam & adæquatam cognitionem objecti.

Nota 1. Comprehensio dupliciter accipitur. 1. Pro assecutione termini. Hoc sensu beati dicuntur comprehensores. Hoc sensu loquitur Apostolus, cum ait 1. Cor. c. 9. *Sic currite, ut comprehendatis.* Et ad Philip. c. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam.* Hoc sensu loquuntur Patres, cum dicunt non posse comprehendere in via, sed posse in patria. Hoc sensu Deum comprehensibilem esse fides docet, sed de eo hic non agitur. 2. Comprehensio accipitur pro cognitione objecti adæquata ejus cognoscibilitati, hoc est, pro cognitione, qua objectum cognoscitur, quantum cognoscibile est. Hic autem agitur de incomprehensibilitate, opposita comprehensioni, hoc secundo sensu acceptæ.

Nota 2. Duplex est objecti cognoscibilitas, intrinseca scilicet, & extrinseca. Cognoscibilitas intrinseca est ea quæ se tenet ex parte objecti, & provenit ex ejus veritate, entitate, perfectione, unde habet, ut possit terminare cognitionem. Hæc cognoscibilitas major est, vel minor, prout objecti perfectio majorem vel minorem habet amplitudinem formalem vel virtualem, sive in ordine ad se, sive in ordine ad connotata extrinseca, sive in ordine ad utrumque. Cognoscibilitas extrinseca est ea, quæ se tenet ex parte potentie cognoscitivæ, à qua objectum extrinsecè denominatur cognoscibile. Hæc cognoscibilitas major est, vel minor, prout potentie cognoscitivæ virtus major est, vel minor. Duplicem hanc cognoscibilitatem expressè docet S. Thomas in 3. dist. 14. q. 1. a. 2. q. 3. ad 3. *Lympiditas intelligendi, inquit, non est tantum ex parte intelligibilis, sed etiam ex parte intelligentis.*

Nota 3. Ad comprehensionem objecti non requiritur, ut cognitio adæquetur ejus cognoscibilitati extrinsecæ: alioqui nullum objectum creatum comprehendere posset à creatura. Nullum enim objectum est, etiam creatum, quod non habeat cognoscibilitatem extrinsecam infinitam: quia nullum est objectum, quod non cognoscatur à Deo cum infinita claritate. *Quamvis aliqua res, inquit S. Thomas loco proxime laudato, ab anima Christi sciatur secundum omnem suam cognoscibilitatem (intrinsecam) tamen melius cognoscitur ab ipso Deo quantum ad modum intelligentis, eo quod minimum intelligibile intelligat claritate infinita.* Ad hoc igitur, ut aliqua cognitio dicatur & sit comprehensiva, requiritur & sufficit, ut sit adæquata cognoscibilitati intrinsecæ objecti, ut docet S. Augustinus lib. 12. de Civ. c. 18. & adhuc clariùs epist. 112. ubi sic loquitur: *Aliud est videre; aliud est totum videndo comprehendere: quandoquidem id videtur, quod præsens utcumque sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut ejus fines circumspici possunt.* Idem expressè docet etiam S. Thomas in 3. q. 1. a. 2. quæst. 1. in O. *Illud propriè comprehenditur, inquit, quod attingitur ab intellectu secundum totam rationem suæ cognoscibilitatis, & hoc est, fines ejus conspici, non quidem rei, quia sic Deus se ipsum non comprehenderet, quia fines non habet: sed quia secundum omnem rationem, qua cognoscibilis est, se ipsum cognoscit, ideo comprehendere se ipsum dicitur. Et quia unumquodque est cognoscibile (intrinsecè) secundum quod est ens; ideo dicta comprehensio contingit, quando adæquatur ad essentiam rei efficacia intellectus in intelligendo.* Hinc Angeli rectè dicuntur comprehendere naturas inferiores, quia earum intrinsecæ cognoscibilitati adæquatur cognitio angelica, quæ tamen in claritate superatur infinitè à cognitione divina, quæ idcirco rerum omnium creaturarum & creabilium supercomprehensiva cognitio dici potest. His autem præsuppositis, sit

RESPONSIO I.

Deus non potest de potentia ordinaria comprehendere ab intellectu creato.

Est

Est de fide contra Anomæos, qui contende-
bant, Deum etiam ab homine viatore comprehendi naturali-
ter; & contra illos *prob. 1.* ex Scriptura. Nam de Deo
dicitur, Hier. c. 32, *Magnus consilio, & incomprehen-*
sibilis cogitatu. Et 1. ad Timoth. c. 1. *Regi seculorum*
immortali, invisibili. Et c. 6. *Qui solus habet immor-*
talitatem, & lucem inhabitat inaccessibilem: quem nul-
lus hominum vidit, sed nec videre potest. Et Joan. c. 1.
Deum nemo vidit unquam: unigenitus Filius, qui est in
sinu Patris, ipse enarravit. Et 1. Cor. c. 2. *Spiritus om-*
nia scrutatur, etiam profunda Dei... que Dei sunt, ne-
mo cognovit, nisi Spiritus Dei. Quæ loca Scripturæ pro-
bant incomprehensibilitatem Dei saltem de potentia or-
dinaria. Quod per se manifestum est de aliquibus, &
de aliis probatur ex Patribus, qui ea adhibent ad pro-
bandum, neque ab hominibus, neque ab Angelis, si-
ve in via, sive in Patria Deum comprehendi posse, ut
patet de Augustino episc. 112. De Ambrosio lib. 1. in
Lucam c. 1. De Cyrillo Hier. Catechesi 6. verbis su-
prâ laudatis.

Prob. 2. Ex Conc. Later. IV. c. Firmiter, ubi in ter-
minis definitur, Deum esse incomprehensibilem. 3.
Ex S. Augustino serm. 38. de verbis Domini: *Atinge-*
re aliquantum, inquit, te mente Deum, magna beati-
tudo est, comprehendere autem omnino, impossibile.
Pater autem Concilium Lateranense, & Augustinum;
cum aliis Patribus, qui idem magno consensu docent,
ad minimum intelligendos de impossibilitate compre-
hensionis Dei secundum potentiam ordinariam. 4. Ra-
tione. Quia si Deus comprehendi possit etiam de po-
tentia ordinaria, vel in nullo sensu est incomprehen-
sibilis, & sic mentiuntur Scripturæ & Concilia; vel
eatenus incomprehensibilis dici potest, quatenus aut
oculis corporis, aut etiam oculis mentis, nisi per gra-
tiam elevetur, comprehendi non potest; & ita nulla
ratio sufficiens est, cur Patres, & Scholastici cum Pa-
tribus, tanta consensione negent Deum ab ullo intel-
lectu creato, sive humano, sive angelico comprehen-
di; & hoc tam gratis & inconsulte negant, quam si
negarent Deum ab ullo intellectu creato, sive huma-
no, sive angelico videri intuitivè, ut in se est, quia
dicitur in Scripturis Deus esse invisibilis, lucem inhabi-
tare inaccessibilem, à nemine unquam visus esse, &c.
quod de illis tamen absque temeritate affirmari non po-
test. Hoc enim omnino elevarer pondus communis
illius Patrum & Scholasticorum etiam in rebus ad fidem
pertinentibus consensionis. Ergo, &c.

RESPONSIO II.

Nequidem de potentia absoluta Deus comprehendi
potest ab intellectu creato.

Ita tenent communiter Doctores cum S. Thoma q.
12. hic a, 7. in O. ubi sic argumentatur: *Unumquodque*
sic cognoscibile est (intrinsecè) secundum quod est ens actu.
Deus igitur, cuius esse est infinitum, infinite cognoscibilis
est (intrinsecè); nullus autem intellectus creatus potest
Deum infinite cognoscere. In tantum enim intellectus crea-
tus divinam essentiam perfectius vel minus perfecte co-
gnoscit, in quantum majori vel minori lumine gloriæ per-
funditur. Cum igitur lumen gloriæ creatum in quocumque
intellectu creato receptum, non possit esse infinitum, im-
possibile est, quod aliquis intellectus creatus Deum infini-
te cognoscat. Unde impossibile est, quod aliquis Deum
comprehendat. Quia, ut superius dicit eodem loco
S. Doctor, illud comprehenditur, quod perfecte cogno-
scitur. Perfectè autem cognoscitur, quod tantum cogno-
scitur, quantum est cognoscibile (intrinsecè.) Porro
hanc assertionem alii inter Scholasticos volunt esse
etiam de fide, alii verò non posse sine temeritate
negari. Sed

Prob. adduc. 1. Conc. Lateranense IV. uno & eodem
tenore definit Deum esse incomprehensibilem & incommu-
tabilem. Atqui definit Deum esse incommutabilem,
etiam de potentia absoluta. Ergo, &c. 2. Patres, ut
Chrysostomus in homiliis contra Anomæos, & Cyrillus
catech. 6. verbis suprâ laudatis, Filio & Spiritui sancto
præ hominibus & Angelis attribunt virtutem compre-
hendendi divinitatem. Ergo sentiunt virtutem hanc esse

propriatatem quarto modo Filii & Spiritus sancti, &
creaturis incommunicabilem. Nam si creaturis com-
municari posset; ad hoc ut ostenderent, Deum neque
ab hominibus, neque ab Angelis comprehendi posse,
ex Scripturis minimè conarentur ostendere, compre-
hensionem essentia divini ad Filium & Spiritum san-
ctum pertinere. 3. Ut patet ex disputatione S. Atha-
nasii cum Ario, sive hæc disputatio à S. Athanasio
conscripta fuerit, sive non, Patres ex illo Pauli textu
1. Cor. c. 2. *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda*
Dei, quo dicitur, Spiritum sanctum divinitatem com-
prehendere, probabant contra hæreticos ipsiusmet Spi-
ritus sancti divinitatem. Ergo sentiebant per illa Pauli
verba attribui Spiritui sancto perfectionem soli Deo
convenientem, & creaturis incommunicabilem. Scie-
bant enim divinitatem Spiritus sancti non posse effi-
caciter probari ex perfectione; quæ Deo & creaturis
communis esse posset, sive de potentia ordinaria, si-
ve de potentia extraordinaria tantum. 4. Cum Patres
dicunt comprehensionem Dei esse impossibilem crea-
turis, hoc dicunt simpliciter & sine addito. Ergo
intelligi debent de impossibilitate absoluta. 5. Nulla
ratio probabilis afferri potest, quare textus Scripturæ
suprà allegati, nec possint, nec debeant intelligi de
incomprehensibilitate absoluta. Ergo gratis de alia
intelligerentur.

5. Ratio à priori est: quia ut cognitio sit com-
prehensiva objecti, requiritur ut adæquet objecti co-
gnoscibilitatem intrinsecam. Atqui nulla cognitio crea-
ta adæquare potest cognoscibilitatem intrinsecam di-
vinitatis. Ergo nulla cognitio creata potest esse divi-
nitatis comprehensiva. Major constat ex 1. & 3. not.
Prob. min. Cognoscibilitas intrinseca divinitatis est in-
finita. Atqui nulla cognitio creata adæquare potest
intrinsecam cognoscibilitatem infinitam. Ergo, &c.
Major non controvertitur. Et verò cum aliquid in tan-
tum sit intrinsecè cognoscibile, in quantum est ens
actu, ut dicit S. Thomas; consequens est Deum ha-
bere intrinsecam cognoscibilitatem infinitam, cum sit
ens in ratione entis infinitum. *Prob. ergo min.* Nulla
intellectio finita adæquare potest cognoscibilitatem in-
finitam. Infinitum enim à finito adæquari manifestè
repugnat. Atqui omnis intellectio creata est essentia-
liter finita. Modus enim operandi sequitur modum
essendi, & omnis intellectus creatus est essentialiter
finitus. Unde ab intellectu creato, quantumlibet ele-
vato, nunquam produci potest, nisi intellectio sim-
pliciter finita, proindeque nullus intellectus creatus
perfundi potest lumine gloriæ infinito simpliciter: nam
in hypothesi infusionis luminis gloriæ infiniti, intel-
lectus posset, & simul non posset producere intel-
lectionem infinitam. Posset quidem, quia intellectus
creatus eò perfectius cognoscit, quò majori lumine
gloriæ perfunditur, ut dicit S. Thomas, & tunc infi-
nito perfunderetur. Non posset autem, quia omnis po-
tentia vitalis creata, utpotè essentialiter finita, est essen-
tialiter ad actum finitum determinata. Ergo, &c.

Confirm. Absolutè repugnat intellectionem creatam
adæquare cognoscibilitatem intrinsecam divinitatis.
Ergo absolutè repugnat divinitatem comprehendi ab
intellectione creata. Conseq. patet. *Prob. ant.* Si in-
tellectio creata adæquaret cognoscibilitatem intrinse-
cam divinitatis, adæquaret intellectionem divinam.
Conf. absolutè repugnat. Ergo, &c. *Prob. 1. seq. maj.*
Nam illa invicem adæquantur, quæ adæquantur uni
tertio. Atqui intellectio creata & divina, perfectè
adæquarentur uni tertio, nempe cognoscibilitati in-
trinsecæ divinitatis: cognoscibilitas enim intrinseca
divinitatis esset utrique perfectè adæquata: nam esset
perfectè adæquata intellectioni create, ut supponitur.
Est autem re ipsa perfectè adæquata intellectioni di-
vinæ; cum nec eam excedat, nec ab ea excedatur.
Ergo, &c. *Prob. 2. min.* Nam si intellectio creata
adæquaretur intellectioni divinæ, creatura tam per-
fectè cognosceret Deum, quam Deus ipse: tam ef-
fet omnisciens, quam Deus, & æquaret Deum in ope-
ratione vitali omnium perfectissima: in Deo enim
omnium operationum perfectissima est intellectio,
qua

qua se ipsum cognoscit; & perfectè comprehendit. Atqui hæc omnia repugnant absolute. Et verò omniscientem esse, & se ipsum intelligendo comprehendere, non conveniunt Deo, nisi quia est in supremo & perfectissimo gradu essendi, qui creaturæ, hoc ipso quòd creatura est, absolute repugnat.

Obj. Clara & intuitiva Dei visio possibilis est. Sed clara & intuitiva Dei visio est etiam comprehensio Dei. Ergo, &c. *R. n. min.* Aliud est enim videre, inquit Augustinus epist. 112. aliud est totum videndo comprehendere. Quandoquidem id videtur, quod præsens utcumque sentitur: totum autem comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem. Cum igitur intellectus creatus ita Deum videat clarè & intuitivè, ut semper aliquid Dei lateat videntem, potest esse, & est clara & intuitiva Dei visio, quæ non est Dei comprehensio. Quòd autem intellectum creatum, etiam clarè & intuitivè videntem Deum, semper aliquid Dei lateat, docent Patres, ut Ambrosius lib. 1. in Luc. c. 1. ubi ait, neminem hominum vel Angelorum beatorum, qui clarè & intuitivè vident Deum, eam, quæ in Deo habitat, plenitudinem divinitatis conspiciere, & idcirco neminem Deum comprehendere. Ut Augustinus loco proxime citato, ubi illud, quòd scilicet nemo hominum vel Angelorum unquam divinitatis plenitudinem conspexit, nemo comprehendit, ab Ambrosio dictum approbat; quia sanè nemo unquam ita Deum vidit, ut nihil Dei lateret videntem. Ut Cyrillus Hier. catech. 6. ubi sic ait: *Vident sanè Angeli (faciem Patris), sed non ita ut est, totaliter scilicet & adequatè.*

Dices. Intellectum creatum, clarè & intuitivè videntem Deum, nihil Dei latere potest. Necessariò enim videt totum Deum. Ergo comprehendit illum. *R. n. ant.* & ejus prob. Nam 1. dato quòd videns clarè & intuitivè Deum, videat necessariò omnes perfectiones, quæ sunt formaliter in Deo; & saltem non videt, nec videre potest omnes gradus illarum perfectionum. Cum enim perfectiones omnes absolute, quæ sunt formaliter in Deo, & tribus personis communes, sint infinitæ in suo genere, habent omnes gradus virtuales, virtualiter ab invicem distinctos, plures & plures in infinitum, quos proinde omnes ab intellectu creato, etiam clarè & intuitivè Deum videntem, videri impossibile est. Sic impossibile est, ab intellectu creato gradus omnes virtuales sapientie & omnipotentie divinæ videri, etiam si clarè & intuitivè videat ipsum Deum. Alioqui intellectus creatus posset clarè & distinctè cognoscere omnia possibilis, imò omnia omnino quæ Deus ipse cognoscit, & tam perfectè cognoscere, quàm Deus ipse cognoscit: quòd repugnat. 2. Falsum est, quòd intellectus creatus, clarè & intuitivè videns Deum, hoc ipso necessariò videat omnes perfectiones absolute, quæ sunt formaliter in Deo. Nam hæc perfectiones ita sunt una & eadem entitas simplicissima, ut tamen inter se distinguantur virtualiter; & ita una tam possit intuitivè cognosci, non cognita alia intuitivè, quàm una potest abstractivè cognosci, non cognita alia abstractivè. Unum enim non magis repugnat, quàm alterum.

Dices. Visioni intellectuali repugnat esse præcisivam. *R.* hoc esse falsum. Nam visio corporea est præcisiva. Ergo à fortiori visio intellectualis præcisiva esse potest: intellectus enim oculo perfectior est, & ad præcindendum longè capacior. Quòd autem visio corporea sit præcisiva, patet ex eo quòd oculus videns v. g. parietem album, percipiat rationem specificam albedinis, & non percipiat rationem numericam, licet specificè identificatam: nam si divinitus alius paries albus substitueretur, à priore sola ratione numerica diversus, mutationem non perciperet oculus; quam tamen perciperet, si loco parietis albi substitueretur paries niger. Quidni ergo oculus mentis Deum videns, posset percipere unam perfectionem, non percepta alia, quamvis ipsi identificata, & ita unam perfectionem ab alia ipsi identificata præcindere? Item quidni oculus mentis videns Deum, posset percipere unum gradum alicujus perfectionis divinæ, non percepto alio ipsi identificato, sed ab eo virtualiter distincto, & ita unum gradum

Simonnet Theol. Tom. I.

virtualem alicujus perfectionis divinæ ab alio virtuali, virtualiter distincto præcindere?

Dices. Visio intuitiva Dei est representatio Dei, ut in se est à parte rei. Nam visio intuitiva objecti est representatio objecti existentis ut existentis. Ergo visio intuitiva Dei est representatio Dei secundum omnia, quæ sunt in eo realiter identificata, & consequenter non potest videri unum, alio non viso. *R. dist. ant.* Visio intuitiva Dei est representatio Dei, ut est in se à parte rei secundum id, quod de Deo re ipsa representat, *C. ant.* Nam revera, quod de Deo clarè & distinctè representat, tale est à parte rei, quale representatur: quamvis enim representetur præcisivè, nihilominus tale est à parte rei, quale representatur, quia per representationem præcisivam nihil affingitur objecto, quod non sit in illo; nihil detrahitur, quod sit in illo: præcisio enim tota se tenet ex parte modi representandi, & tota afficit, non objectum, sed intellectum representantem inadæquatè objectum, in quod mera denominatio extrinseca præcisæ resultat ex intellectu illud ita representante. Visio intuitiva Dei est representatio Dei, ut est in se à parte rei, hoc est, est representatio clara & distincta Dei secundum omnes omnino perfectiones, quas habet, omnesque earum gradus & modos virtuales, *N. ant.* Talis enim representatio ad comprehensionem requiritur, non ad visionem, ad quam duo requiruntur, & sufficiunt. 1. Ut objectum clarè & distinctè percipiatur in se, non in alio, hoc est, ut percipiatur per speciem propriam, illud representantem ut in se est, non verò per alienam, representantem illud aliter, quàm in se est; ut si repræsentet illud per modum corporis, cum sit spiritus. 2. Ut objectum clarè & distinctè per speciem propriam percipiatur ut in se est actu & exercitè, ita ut clarè percipiatur secundum existentiam actualem & exercitam, quæ talem, & ita clarè percipiatur, ut hoc ipso, & ex modo percipiendi, absque alio motivo, vel discursu, intellectus certificetur de ejus existentia actuali & exercita, quæ tali. Clarè igitur & intuitivè videtur Deus, hoc ipso quòd percipitur in se, ut actu & exercitè existens à se; ita ut ex ipso modo percipiendi, independenter ab omni motivo extrinseco, & discursu, intellectus certificetur de actuali & exercita Dei existentia à se. Ad comprehensionem verò præterea requiritur clara & distincta perceptio omnium aliarum perfectionum divinarum, omniumque graduum & modorum, quos habent perfectiones divinæ. Porro dixi Deum videri, si clarè percipiatur in se, ut actu & exercitè existens à se: quia nullo modo videri potest, nisi percipiatur secundum actualement & exercitam existentiam, ut talem; nec propriè videri potest ut Deus, nisi percipiatur secundum rationem aliquam, qua distinguatur ab omni eo, quod non est Deus; & ita nullo modo videri potest, propriè loquendo, nisi clarè percipatur secundum actualement & exercitam existentiam à se, quæ talem, sic ut præcisè ex modo percipiendi Deum per propriam speciem, intellectus certificetur de ejus alevitate, ut actuali & exercita.

Dices. Omnis visio Dei est quidditativa: omnis enim intellectio intuitiva est germana rei, ut in se est, cognitio. Ergo omnis visio Dei est representatio omnium, quæ sunt in Deo. Ergo nulla potest esse præcisiva. *R. dist. ant.* Omnis visio Dei est quidditativa vel adequatè, vel saltem inadæquatè, *C. ant.* Adequatè, *N. ant.* & utramque conseq. Itaque omnis visio Dei est quidditativa aliquo modo propter rationem aliam: at non omnis est adequatè quidditativa. Hoc enim soli visioni increatæ convenit: quia sola visio increata Deum totum representare potest, totum, inquam, ut in se est; quia totus Deus, ut in se est, representari non potest clarè & distinctè, nisi per visionem infinitam, qualis præter increatam nulla alia esse potest. Et verò si visio creata Dei esset adequatè quidditativa, Deus ineffabilis non esset beatis, qui vident Deum: posset enim ab illis nominari Deus, nomine adequatè & perfectè exprimente quidditatem ejus: quòd repugnat Patribus. Nam docent Deum & hominibus & Angelis beatis ineffabilem esse, eò quòd non possunt nominare Deum, nisi nomine suæ cognitionis

C

respon-

respondente, & consequenter nisi nomine inaduatè exprimente quidditatem Dei.

Dices. Cognoscibilitas intrinseca Dei, quæ est vis motiva essentia divina per modum speciei, est indivisibilis. Ergo mover indivisibiliter intellectum creatum ad videndum Deum. Ergo vel mover ad videndum totum Deum, vel nullo modo mover; & consequenter intellectus creatus vel videt totum Deum, vel nullo modo videt. Ergo videns clarè & intuitivè Deum, necessariò videt totum, proindeque nihil Dei latere potest intellectum creatum, videntem clarè & intuitivè Deum. R. dist. ant. Cognoscibilitas intrinseca Dei est indivisibilis realiter, C. ant. Non enim habet partes formales, in quas realiter dividi possit. Est indivisibilis etiam virtualiter, N. ant. Nam habet partes virtuales, virtualiter inter se distinctas, ratione quarum essentia divina per modum speciei, seclusis imperfectionibus, movere potest divisibiliter. Et tam potest, quàm si cognoscibilitas ejus constaret partibus formalibus, realiter inter se distinctis. Itaque essentia divina movere potest intellectum creatum ad visionem unius attributi, non movendo ad visionem alterius; item potest movere intellectum creatum ad videndum unum gradum virtuales unius attributi, non movendo ad videndum alium gradum virtuales ejusdem attributi. Igitur N. omnes conseq.

Dices. Essentia divina per modum speciei, non liberè, sed necessariò mover. Ergo non est ratio, cur dicatur movere potius ad visionem hujus attributi, quàm ad visionem illius; cur dicatur movere potius ad videndum hunc gradum unius attributi, quàm ad videndum alium. Ergo vel mover ad videndum omnia attributa, omnesque eorum gradus; vel nullo modo mover, & consequenter mover indivisibiliter. R. n. ant. Nam essentia divina per modum speciei mover liberè, quia Deus potest motionem essentia divina, ut speciei, sicut & terminationem essentia divina, ut obiecti, restringere, limitare, modicare, cohibere, vel per concursum omnipotentia suæ cum intellectu creato, vel per lumen gloriæ ad has perfectiones, ad hos perfectionum gradus restrictum. Sed ad plenioram hujus difficultatis intelligentiam,

Nota. Cognoscibilitas intrinseca Dei duplex est: una terminativa per modum obiecti; altera motiva per modum speciei. Utraque non est aliud, quàm cognoscibilitas attributorum divinarum, & graduum quos habent. Unde cum attributa divina distinguantur inter se virtualiter, attributa divina habent cognoscibilitates virtualiter inter se distinctas. Similiter cum unumquodque attributum divinum habeat gradus virtuales, virtualiter distinctos, plures & plures in infinitum, sunt in unoquoque attributo cognoscibilitates plures & plures in infinitum, virtualiter distinctas. Unde cum cognoscibilitates virtualiter distinctas, æquivalent realiter distinctis, in ordine ad movendum ad diversas cognitiones, vel ad eas terminandas, manifestum est unum attributum movere posse ad sui visionem, eamque terminare, sine alio; item unum gradum unius attributi movere posse ad visionem sui, & eam terminare, sine alio gradu ejusdem attributi, proindeque cognoscibilitatem divinam nec movere ad visionem, nec eam terminare indivisibiliter, neque repugnare, quod Deus clarè & intuitivè videatur, & non videatur totus; denique mirum non esse, quod intellectum quemlibet creatum, clarè licet & intuitivè videntem Deum, semper aliquid Dei lateat, neque tot perfectiones divinas, vel saltem tot perfectionum divinarum gradus percipiat, quin plures super sint percipiendi, & ita Deus nunquam possit ab illo intellectu creato, quantumlibet elevato, comprehendi. Porro difficultas hæc tenus exposita, & soluta, nonnullis fortasse videbitur aliter resolvì à S. Thoma, cujus responsionem ut exponamus, & cum nostra coincidere ostendamus;

Obj. 2. Beati in cælo reipsa comprehendunt Deum, quem vident intuitivè. Ergo Deus non est incomprehensibilis. R. n. ant. Nam, ut dicit S. Thomas hic q. 12. a. 7. in O. *Illud comprehenditur, quod perfectè cognoscitur: perfectè autem cognoscitur, quod tantum cognoscitur,*

quantum est cognoscibile. . . nullus autem intellectus creatus pertingere potest ad illum perfectum modum cognitionis divina essentia, quo cognoscibilis est. Et ratio est, quia Deus cujus esse est infinitum, infinitè cognoscibilis est. Nullus autem intellectus creatus potest Deum infinitè cognoscere. *Prob.* tamen ant. Beati in cælo ita vident Deum, ut nihil sit ejus quod ab illis non videatur: cum enim videant illum, non per species creatas, sed immediate in se, nulla mediante specie, & sit omnino simplex, totum vident. Ergo, &c. R. 1. Secundum ea quæ a nobis dicta sunt, N. ant. & ejus prob. Sed R. 2. cum S. Thoma ad 2. N. conseq. Quia, ut ait S. Doctor, *non propter hoc Deus incomprehensibilis dicitur, quasi aliquid ejus sit, quod non videatur; sed quia non ita perfectè videtur, sicut visibilis est. unde Augustinus definiendo comprehensionem, dicit, quod totum comprehenditur videndo, quod ita videtur, ut nihil ejus lateat videntem, aut cujus fines circumspici, vel circumscribi possunt. Tunc enim fines alicujus circumspiciuntur, quando ad finem in modo cognoscendi illam rem pervenitur.*

Dices. Beati, videntes Deum, vident tres personas, & omnia attributa strictè sumpta. Ergo Deum tam perfectè vident, quàm visibilis est. R. negando conseq. & dico, 1. juxta ea, quæ suprà dicta sunt, eos saltem non videre omnia attributa late sumpta, hoc est, omnes gradus virtuales, quos habent attributa strictè sumpta, nempe sapientia, omnipotentia, justitia, misericordia, &c. Dixi, saltem, quia vident quidem omnia attributa strictè dicta, quæ in hac vita per revelationem novimus, & fide divina credimus. At quod omnia omnino videant, quis scit? Nam quis scit, utrum attributa strictè dicta sint finita, an infinita numero? Dico 2. cum S. Thoma, beatos videntes tres personas, & omnia attributa strictè dicta, non videre Deum ita perfectè, sicut visibilis est: quia sicut principium non ita perfectè cognoscitur, sicut cognoscibile est, nisi cum in illo clarè cognito clarè cognoscuntur conclusiones omnes, quibuscum connexionum est, & quæ proinde propter connexionem hanc in eo tanquam in speculo clarè cognosci possunt: ita Deus non ita perfectè videtur, sicut visibilis est, nisi in eo clarè viso clarè videantur omnia, quæ connexa sunt cum ejus attributis, & quæ proinde propter hanc connexionem in illis clarè visis possunt clarè videri. At beati in cælo clarè videntes Deum, non vident in ejus attributis omnia, quæ cum illis connexa sunt, & in illis videri possunt, sicut re ipsa in illis à Deo tanquam in speculo videntur. Non enim beati vident omnia scibilia in sapientia divina, in qua tamen videri possunt, & re ipsa videntur à Deo. Item non vident omnia possibilia in omnipotentia, in qua tamen videri possunt, & re ipsa videntur à Deo tanquam in speculo. Ratio est, quia beati non vident Deum cum infinita claritate. Intellectus enim creatus, ut potè in sua activitate essentialiter finitus, non potest ad infinitam claritatem pertingere. Quia autem ad majorem vel minorem claritatem pertingit circa Deum, prout magis vel minus elevatur, & ad eò majorem pertingit, quod magis elevatur; plura vel pauciora videt in sapientia & potentia divina, prout majori vel minori lumine gloriæ perfunditur, & eò plura videt in sapientia & omnipotentia divina, quod perfunditur majori lumine gloriæ: nunquam tamen pertingere potest ad videnda omnia in sapientia & potentia divina, quæ in illis videri possunt; quia non potest nisi finitè elevari, & ita non potest nisi ad finitam claritatem circa Deum pertingere. Vide S. Thomam hic a. 8. in O. cui non opponitur nisi vocetenus, cum dicimus beatos non videre omnes gradus virtuales sapientia & potentia divina, & ita non videre totum Deum, ut in se est; sic videre Deum, ut semper aliquid Dei lateat videntes, proindeque illos visione sua nunquam adequare intrinsecam Dei cognoscibilitatem, & consequenter Deum esse illis incomprehensibilem. Quod nullo negotio patebit, expendenti responsionem nostram cum S. Thomæ responsione, quam cum nostra libenter amplectimur, & cum S. Doctore libenter dicimus, beatos videre totum Deum, nihil esse Dei, quod non videant, eo scilicet sensu, quod beati videant cum personis divinis omnia attributa strictè dicta, supposito quod
fuit

sint numero finita, nec tamen comprehendere; quia non vident eum totaliter, quia non vident eum, quantum visibilis est, quia non vident in eius omnipotentia, omnia quae in ea videri possunt. Addo autem non videre, quia non vident omnes gradus virtuales, vel si vis, omnes relationes transcendentales partiales, virtualiter inter se distinctas, ex quibus virtualiter componitur.

ARTICULUS IV.

Quibus indigeat, vel non indigeat intellectus creatus ad videndum Deum.

RESPONSIO I.

Intellectus creatus ad videndum Deum indiget lumine gloriæ.

Prob. Intellectus creatus non potest cum solis naturæ viribus videre Deum clarè & intuitivè, ut in se est, ut probatur a. 2. Ergo ad videndum Deum clarè & intuitivè, ut in se est, indiget elevari per auxilium aliquod supernaturale. Atqui supernaturale illud auxilium vocamus, cum omnibus Doctoribus, lumen gloriæ. Ergo, &c. Ita argumentatur S. Thomas hic q. 12. a. 5. in O. Cum, inquit, virtus naturalis intellectus creati non sufficiat ad Dei essentiam videndam, oportet quod ex divina gratia superaccrescat ei virtus intelligendi. Et hoc argumentum virtutis intellectivæ illuminationem intellectus vocamus, sicut & ipsum intelligibile vocatur lumen, vel lux. Et istud est lumen, de quo dicitur, Apocal. 21. Quod claritas Dei illuminabit eam, scilicet societatem beatorum, Deum videntium. Et secundum hoc lumen efficiuntur deiformes, id est, Deo similes, secundum illud 1. Joan. 3. Cum apparuerit, similes ei erimus, & videbimus eum sicuti est. Huc etiam pertinet illud Psal. 25. Apud te est fons vitæ: & in lumine tuo videbimus lumen. Apud Deum, & non apud alium, est fons vitæ illius excellentissimæ, quæ in clara & intuitiva Dei visione potissimum consistit: cum solus Deus intellectum nostrum elevare possit ad præstantissimum illum actum, & lumen illud gloriæ nobis infundere, in quo, seu per quod videbimus lumen, hoc est, ipsum, qui hoc ipso rectè lumen vocatur, quod & per se immediate intelligibilis est, & inchoatam intellectus creati potentiam perficiendo & complendo, facit ut clarè & intuitivè intelligatur.

Obj. Lumen illud vel est aliquid intrinsecum intellectui creato, vel aliquid extrinsecum tantum. Neutrum dici potest. Ergo, &c. N. min. Nam si de possibili agitur, intellectus creatus potest ad videndum Deum elevari non solum per aliquid intrinsecum, sed etiam per aliquid extrinsecum, ipsi assistens. 1. Elevari potest per aliquid intrinsecum. Nam sicut possibilis est qualitas seu habitus supernaturalis, à Deo infusus, & intellectui creato inherens, quo intellectus creatus intrinsecè compleitur & elevatur ad actus fidei eliciendos; ita possibilis est qualitas supernaturalis, à Deo producta, & in intellectu creato recepta, qua intrinsecè compleatur, & perficiatur inchoata virtus, quam ad videndum Deum habet intellectus creatus. 2. Elevari potest per aliquid sibi extrinsecum. Nam si intellectus noster elevari potest, & quandoque reipsa elevatur ad actus supernaturales fidei per omnipotentiam vi decreti divini sibi applicatam, & paratam supplere causalitatem habitus fidei, ut patet in infideli adulto, qui ad fidem convertitur, & mysteria nostræ religionis credere incipit; quidni etiam per eandem omnipotentiam sibi intimè præsentem, & per decretum divinum applicatam, atque paratam ipsi assistere, supplendo causalitatem luminis creati, ad claræ & intuitivæ Dei visionem elevari possit? Nam omnipotentia sic in æternum applicata intellectui creato, haberet se, seclusis imperfectionibus, per modum habitus, non quidem intrinsecè, sed extrinsecè complementis virtutem ejus, eamque permanentèr habitantis in actu primo ad producendam visionem Dei; proindeque ex intellectu creato & omnipotentia sic in æternum ei applicata resisteret unum principium adæquatum, & proximè completum visionis Dei intuitivæ, quam tunc

Simonnet Theol. Tom. I.

intellectus creatus verè eliceret per innatam sibi virtutem, sub omnipotentia divina ipsam confortante & corroborante per actionem purè modificativam, qua illam completeret & elevaret in actu secundo. Imò si qui sunt, qui hac mortali vita nondum defuncti, ad tempus aliquod Deum clarè & intuitivè, ut in se est, vident, hoc secundo modo ad hanc Dei visionem elevati fuisse credendi sunt: frustra enim recurreretur ad qualitatem eis ad brevissimum tempus infusam.

Quod si agitur de eo, quod reipsa fit, dico intellectum beatorum intrinsecè elevari per qualitatem supernaturalem, à Deo infusam, & permanentèr inherenter, qua perficitur & intrinsecè completur virtus ejus inchoata. Nam 1. intellectus beatorum sic compleitur connaturalius, & connaturalius elicit actum visionis. Unde sicut Deus in hac vita intellectum hominis fidelis instruit habitu fidei, ut connaturalius compleatur ad actus fidei, eosque connaturalius eliciat; ita similiter credendus est in cælo intellectum beatorum lumine gloriæ perfundere, ut sic connaturalius compleatur, & connaturalius eliciat actum visionis. 2. Quia aliquin intellectus beatorum in ordine ad visionem beatificam non esset quoad actum primum perfectior intellectu viatorum; & vis inchoata, quæ cuilibet intellectui creato inest ad Deum clarè, ut in se est, videndum, non perficeretur in cælo. Nihil enim, propriè loquendo, perfici potest, nisi per aliquid in ipso receptum, quo melius se habeat intrinsecè, quàm antea. 3. Ita sentit S. Thomas hic a. 3. & alibi, & cum eo Doctores communissimè contra Durandum. 4. Videtur hoc longè conformius Concilio Viennensi, damnanti Beguardos & Beguinas, asserentes animam non indigere lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum. Solent enim Concilia usurpare verba in sensu proprio; & verba Conciliorum periculosè sumuntur in sensu improprio, nisi gravis adsit causa ea sic accipiendi. Nulla autem ejusmodi videtur adesse causa, cur negetur Viennense loqui de lumine gloriæ propriè dicto, & in sensu S. Thomæ, aliorumque tunc temporis Doctorum, hoc est, de qualitate à Deo infusa, & permanentèr inherente intellectui beatorum. Unde Doctores aliqui existimant esse de fide, quod beati ad claram Dei visionem intrinsecè eleventur per qualitatem à Deo infusam, & permanentèr inherenter eorum intellectui. Alii tamen communius negant. Ratio eorum est, quia Concilia solent id præcisè definire, quod necessarium est ad errores damnandos, intractis iis, quæ sunt inter Doctores Catholicos controversa. Ad damnandum autem Beguardorum & Beguinarum errorem satis fuit, si definiretur intellectus creatum indigere elevatione ad videndum Deum intuitivè, ut in se est, quocumque tandem modo ad id elevetur, sive intrinsecè per qualitatem infusam, sive extrinsecè per omnipotentiam paratam ipsi assistere. Quæ ratio non caret solutione. Quidni enim dici posset Synodus voluisse & Beguardorum errorem damnare, asserendo animam indigere elevatione ad videndum intuitivè Deum, ut in se est, & ex occasione data fideles modum illius elevationis docere, definiendo illam de potentia ordinaria aliter fieri non posse, quàm per habitum à Deo infusum animæ, eique permanentèr inherenter?

Obj. 2. Non potest dici, quodnam sit officium luminis gloriæ. Nam officium ejus est, vel disponere intellectum ad recipiendam visionem, quæ à solo Deo producatur; vel supplere defectum speciei impressæ; vel producere totaliter visionem, ita ut ab eo solo producatur; vel cum intellectu ad visionem effectivè concurrere; vel denique confortare intellectum, & confortando complere in actu secundo. Nihil horum dici potest. Ergo, &c. R. n. min. 1. Itaque officium luminis gloriæ non est, disponere intellectum ad recipiendam visionem, quæ à solo Deo producatur. Nam visio non recipitur ab intellectu, sed ab eo producitur. Præterea, eam à solo Deo produci, absolutè repugnat. Est enim actus vitalis; & actus vitalis essentialiter pendet à potentia vitali, tanquam à principio elicitive. Unde cum S. Thomas a. 5. in O. nominat lumen gloriæ dispositionem, dispositionem sumit latè pro habitu, quo intellectus habilitatur intrinsecè, & activè disponitur ad elici-